

Studietur for melkeprodusenter i Nordland

Rapport fra studietur til Herøy og Dønna

12.-13. september 2017

Foto: Alle bilder er tatt av Ingrid Roaldsen og Hanne-Sofie
Trager/Fylkesmannen i Nordland

Forord

Fylkesmannen i Nordland arrangerte i samarbeid med Landbrukssjef Jørn Høberg i Dønna og Herøy, og Tine-rådgiver Wiggo Paulsen, studietur for melkeprodusenter i Nordland 12. – 13. september 2017. Studieturen var spesielt rettet mot bønder som var interesserte i optimalisering av melkeproduksjon. Vi besøkte gårdbrukere fra Ytre Helgeland produksjonslag, som våren 2017 ble kåret til Norges beste. Mange av disse tilhører noen av landets dyktigste gårdbrukere på avdrått. På studieturen hadde vi fokus på deling av kunnskap mellom gårdbrukerne vi besøkte og de som deltok på studieturen.

Rapporten er delt opp etter dag, sted og med navn på de åtte gårdbrukerne vi besøkte. I tillegg besøkte vi gårdsrestauranten *3 kalver* der vi fikk innblikk i historien bak gårdsrestauranten, og den ordinære gårdsdriften. Her hadde også Wiggo Paulsen ett innlegg som fokuserte på suksesskriteriene for hvordan det er mulig å oppnå så god avdrått, jordkultur og dyrehelseresultater i området. Litt tidligere på dagen hadde Jørn Høberg fortalt oss om generelle utfordringer landbruket i regionen har. Vi overnattet på Dønnes gård, der vi ble presentert historien om den 800 år gamle gården og planene videre. Den andre dagen av studieturen startet vi med besøk og omvisning i middelalderkirken på Dønnes. Turen ble avsluttet i Sandnessjøen på ettermiddagen den 13. september.

En stor takk til Jørn Høberg og Wiggo Paulsen for deres bidrag til denne turen. Uten dere hadde ikke dette vært mulig!

Innholdsfortegnelse

Tirsdag 12. september 2017	4
HERØY	4
Torgeir Lenning.....	4
DØNNA	6
Daghild og Ole Christian Wik.....	6
Beate og Lennart Svendsen.....	7
Susanne og Dag Solfeld ved 3 kalver.....	7
Onsdag 13. september 2017	9
Dønnes gård og Dønnes kirke	9
LØKTA	9
May Britt og Inge Mikalsen	9
Mari Brox Mikalsen og Jarle Mikalsen.....	10
Synnøve Holte og Per Arne Husvik.....	11
Ane Berntsen og Erlend Bye.....	12
Annet	13
Program.....	14
Deltakerliste studietur.....	18

Tirsdag 12. september 2017

På morgenen den 12. september dro vi fra Sandnessjøen i to minibusser og tok ferge fra Søvik over til Herøy. På fergeoverfarten hadde vi en liten presentasjonsrunde. På Herøy fergekai møtte vi Jørn Høberg, Landbrukssjef på Dønna og Herøy, som ble med oss begge dagene av studieturen. Både Jørn Høberg og Wiggo Paulsen som kom på det andre besøkpunktet denne dagen, bidro med svært nyttig og god informasjon om gårdene og de lokale forholdene på stedene som vi besøkte.

Kursdeltakerne med utsikt fra Herøy til fjellene De syv søstre

HERØY

Torgeir Lenning

Vi ble tatt imot av Torgeir Lenning på gårdstunet og fikk først informasjon om gårdsdriften og de utfordringene han står ovenfor. Torgeir tok over gården i 1997 og bygde nytt robotfjøs i 2007. Torgeir er gift og har tre barn tenårene. Kona er lærer, mens han er heltidsbonde. Med nytt robotfjøs fikk Torgeir også mer fritid, som han bruker aktivt på andre ting.

Studieturdeltakerne på tur inn i fjøsen til Torgeir Lenning

Grovfôrgrunnet hans er 550 dekar, fordelt på mange jordstykker. I 2017 har han en melkekvote på 397 tonn. Av disse eier han selv 300 tonn og leier resten. Torgeir opplever utfordringer i grovfôrproduksjonen på grunn av beiting fra ulike typer gås (Grågåsa og Kvitkinngåsa). Gåsa går etter det beste graset og kan lett ta for seg mer enn 20 mål per natt. Det finnes heldigvis erstatningsordninger som skal imøtekomme denne problematikken, siden kvitkinngåsa er fredet. I tillegg har Torgeir hatt utfordringer med vånd, som hadde sin foreløpige topp i 2016. Vånd graver og spiser røtter, og er til alt hell også veldig glad i hundekjeks. Også rådyr er tidvis en utfordring.

I kalveavdelingen hos Torgeir Lenning

DØNNA

Daghild og Ole Christian Wik

Daghild og Ole Christian overtok gården fra foreldrene til Ole Christian for 4 år siden. De har en båsfjøs fra 1972, med plansilo. Paret kom til Dønna i 1999, og de siste tre årene har også Daghild jobbet heltid på gården. Erfaringene deres viser at det å jobbe sammen på gården også fører til bedre resultater i produksjonen. Begge to har gått på husdyrlinja på Steinkjer. Fjøsen har 8 spaltebinger og plansiloen er ombygd for å ha ungdyr i.

I fjøsen hos Daghild og Ole Christian

I 2005 kjøpte de nabogården. I tillegg til melkeproduksjon har Daghild og Ole Christian kjøttfe av rasen Charolais. Tidligere drev Daghild rideskole i tilknytning til gården, men dette var svært arbeidskrevende og hun valgte derfor å avslutte rideskolen etter ei tid.

Melkeproduksjonen består per i dag av en kvote på 210 000 liter, som vil øke til neste år da de har leid 105 000 liter ekstra. Daghild og Ole Christian planlegger å bygge ny fjøs ettersom det er slitsomt med båsfjøs i et framtidsperspektiv. En av de viktigste argumentene for å bygge ny fjøs er for å ta vare på egen helse. Når det gjelder grovfôrproduksjonen er tilgangen på dyrka jord god (530 mål). Dette gjør at de også selger litt fôr. Det er verdt å merke seg at de har ei 50 år gammel eng som de høster tidlig og som gir et svært allsidig og næringsrikt grovfôr med høyt førenhetsinnhold. Dette er med på å forhindre sykdom, og gir over middels slaktevekt. De ønsker ikke innblanding av hundekjeks eller høymole, så de sprøyter enga dersom det er behov.

Beate og Lennart Svendsen

Vi møtte Lennart utenfor fjøsen som tidligere var en samdrift med seks eiere. Lennart bor ikke på samme sted som denne fjøsen, men et stykke unna, der han også har en fjøs. Han overtok fjøsen i 2016. I følge han selv, til en grei pris. Selve fjøsen ble bygget i 2008. Da han overtok fjøsen, bar det preg av at samdrifta over tid hadde vært i en avviklingsfase. Det var da 40 kyr der, og av disse ble 20 sjaltet ut. I tillegg har Lennart gått fra å drive båsfjøs hjemme noen kilometer unna, til å ha løsdrift. Dette har medført enkelte kjente utfordringer. I tillegg var det lite lys i fjøsen og Lennart har derfor satt opp ekstra lyskilder i taket.

Per i dag ønsker Lennart seg flere okser. Produksjonen er under stadig oppbygging med fullt påsett. Lennart sier at det må gå på skinner i fjøsen ettersom de er kun to som steller i fjøsen. Imidlertid har han hatt utfordringer med melkeroboten. Totalt har han 155 dyr og en kvote på 490 tonn. Med stadige forbedringer så er målet å fylle kvoten så snart som mulig. Selv hadde han 140 mål jord fra gården han bor på, og han har i tillegg kjøpt opp og leier ytterligere 600 mål.

Susanne og Dag Solfjeld ved 3 kalver

På slutten av dag 1, dro vi til Susanne og Dag Solfjeld og gårdsrestauranten deres *Tre Kalver*. Først fikk vi en omvisning i kjelleren på gammelfjøsen, der det var innredet en leilighet som de leier ut. Og allerede her fikk vi en smakebit på historien bak navnet *3 kalver*, da vi fikk se nettopp stedet der de tre kalvene kom til verden, som i dag var blitt en integrert del av leiligheten. Deretter fikk vi komme i bakeriet på gården, der de har en stor steinovn, som Susanne bruker til både driften av restauranten og ellers for salg. Inne i restauranten fikk vi både høre historien om *3 kalver* og se en film de har laget med bakgrunn i historien. Kort oppsummert handler historien om en 10 år gammel gutt (Dag) som venter på at ei av kyrne skal kalve, og da han kommer hjem fra skolen så er det ikke bare én kalv, men to. Da han så har vært og fortalt hva som har hendt til sine foreldre, at det har kommet to kalver, og går tilbake til fjøsen, så har det kommet en tredje kalv. Trillingfødsler hos kyr er svært sjeldent. I tillegg til gårdsrestauranten og bakeriet, arbeider Susanne også i en lokal barnehage. Susanne og Dag har god hjelp av barna sine i driften av gården og i tilleggsnæringene.

Dag er yngst av tre søsken, og det var ikke gitt at han skulle overta gården. Tidligere var Susanne og Dag med i en samdrift kalt *Melkeskvetten* på en gård på Skeid. Samdriften varte i 5 år før Susanne og Dag overtok driften selv, og nå drives gården med god hjelp av en fulltidsansatt avløser fra Serbia med veterinærbakgrunn. Oppløsningen av driften gikk greit, og når partneren ville ut, så måtte de ganske raskt bestemme seg for om de skulle ta all drift sjøl eller se etter ny partner. Paret leverer nå melk med veldig gode resultater på kvaliteten (og mengde pr. ku) med en kvote på 442 tonn.

Dag Solfeld snakker om hvordan det var å vinne prisen for Norges beste produsentlag i 2017

Underveis i middagen som selvsagt bestod av lokalprodusert mat, fortalte også Dag om produsentlaget som han er leder av. Tidligere eksisterte det flere lag i området, men disse er nå slått sammen til ett produsentlag. Dette har de gjort for å ta vare på fagmiljøet og få opp engasjementet blant bøndene. De har en rekke fellesarrangementer året igjennom. Nylig ble produsentlaget kåret til Norges beste. Dette har ført til et positivt løft for hele området.

Se disse linkene:

Helgelands Blad: <https://www.hblad.no/nyheter/melk/landbruk/norges-beste/s/5-23-69111>

TINE: Alle finalistene til årets produsentlag:

<https://medlem.tine.no/aktuelt/nyheter/eierutvalgene/%C3%A5rets-produsentlag-i-eieromr%C3%A5dene>

TINE: Årets produsentlag 2017 med begrunnelse:

<https://medlem.tine.no/aktuelt/nyheter/nyheter/ytre-helgeland-%C3%A5rets-produsentlag-i-tine>

Onsdag 13. september 2017

Dønnes gård og Dønnes kirke

Dag 2 av studieturen startet med et besøk i Dønnes kirke. Der fikk vi en flott omvisning og fortalt historien om middelalderkirken av Tone Andersen. Kirka ble oppført på 1100-tallet og var da ei privat kirke tilhørende Dønnes gård. Dønnes kirke er en av tre middelalderkirker på Helgeland. Inne i kirka finnes det et mausoleum, et eget gravkammer for eiernes familie, bygget på 1600 tallet.

Fra Dønnes gård og Dønnes kirke gikk turen vår med ferge videre til øya Løkta.

LØKTA

May Britt og Inge Mikalsen

Vi møtte Inge og May Britt på tunet utenfor fjøsen som de har bygd selv. Fjøsen stod ferdig til jul i 2016. På gården er de tre generasjoner Mikalsen. Inge og May Britt var kommet på et stadium der de måtte vurdere å gi seg som gårdbrukere eller satse videre. Den gamle bås fjøsen var tungdrevet og da valgte de å satse videre på ny løsdriftsfjøs med melkerobot. Totalt med leiekvote har de 293 tonn. Der er svært fornøyde med den nye fjøsen og med roboten, men opplever at det er utfordrende dersom kuas jur ikke har den rette formen og spenene avviker for mye i forhold til en gitt vinkel.

May Britt og Inge har fått sølvtina og er god på alt; kvalitet på melka, god dyrehelse og god avdrått.

Kalvene hos Inge og May Britt

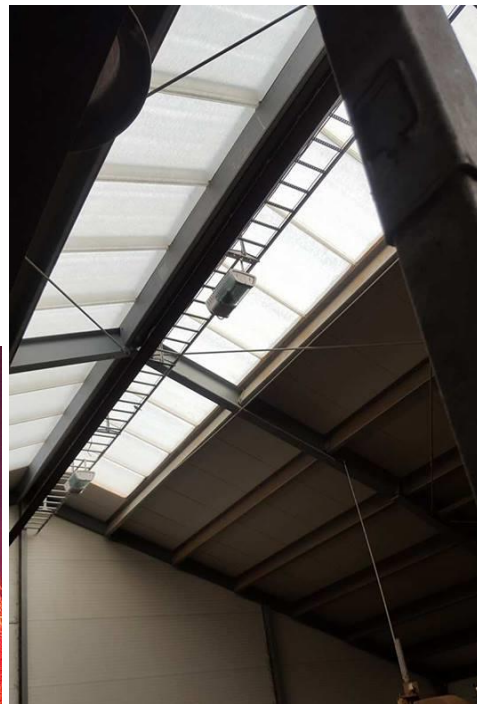
Melkeroboten

Mari Brox Mikalsen og Jarle Mikalsen

Mari var veldig fornøyd med at vi kom litt senere enn planlagt, siden en av kyrne kalvet like før vi ankom. Hun møtte oss ute på tunet og fortalte at hun kommer opprinnelig fra Senja og er heltidsbonde. Hun er gift med Jarle som er ingeniør og pendler til sitt arbeid i Sandnessjøen. De har to barn på 9 og 16 år. Mari har melk- og kjøttproduksjon. I 2014 stod den nye fjøsen ferdig med en DeLaval melkerobot.

Den nyfødte kalven hos Mari under varmelampa

Dagslysplater i taket

I forbindelse med at Mari fikk ny fjøs, kjøpte hun også noen nye kyr. De kyrne som ikke gikk i roboten, ble sjaltet ut. I den gamle fjøsen har hun nå de små kalvene. Først i år synes Mari at alt fungerer som det skal. En god erfaring med den nye fjøsen som Mari anbefalte videre til bøndene som var med på studieturen, var å legge dagslys-plater i taket inne i fjøsen. Dette gir en mye lysere fjøs, og hun ser at dette også påvirker brunst hos dyrene, samt at det er triveligere for henne selv og være der. Én ting hun ikke er fullt så fornøyd med er at hun valgte å ha bare ei dør ut av fjøset for dyrene, i stedet for to. Hun sier at det blir litt trangt og litt mere strevsomt for henne og for dyrene.

Mari har en 324 tonns kvote og produserer elitemelk med leveringer godt over landsgjennomsnittet pr. ku. Hun har et svært lite infeksjonsnivå i besetningen og er dyktig på inseminering. Vi må få skryte litt ekstra av at hun var «moren» til eliteoksen *Horn*, som tok sin tårn som avlsokse for *Geno*.

Kyrne hos Mari

Møkkerroboten i full drift

I ny-fjøsen har Mari fått hjelp fra Felleskjøpet. Fjøsen inneholder også et kontor og et eget teknisk rom. Kostnaden for ny-fjøsen ble 6 millioner kroner. Mari skryter også av samarbeidet med folkene på nabo-gårdene, som betyr mye.

Synnøve Holte og Per Arne Husvik

Vi møtte Per Arne utenfor fjøsen hans fra 2007. Som han selv sa, mange bygde fjøs da (i 2007) - og man fikk bygge fjøs, men fikk ikke finansiering av robot. Noe som har ført til en ikke helt optimal planløsning. Per Arne har i dag 30 kyr, og har plass til 50. Melkekvoten er på 245 tonn. Per Arne har stabil høg avdrått, og har svært gode tall å vise til. Utfordringen for Per Arne er at han har for lite jord, i likhet med de andre på Løkta. Han mener at kyrne bør ligge på en melkeproduksjon på 30 liter pr. dag. Hvis kyrne melker for lite, insemineres de etter 50 dager, forutsatt at de viser god brunst. Kyrne kan få en litt kortere karriere hos Per Arne dersom de melker dårlig, ettersom han har rikelig kvote. De kyrne som er sene med å gå i roboten, blir gitt ekstra tid. Spesielt har Per Arne vært tålmodig med dette fordi han to år på rad har opplevd at 70 % av kalvene har vært okser, og dermed hatt dårligere tilgang på kviger. Kalvene får melk laget av melkepulver. Han leverer o+ klasse på oksene og ligger godt over snittet i tilveksten/vekt på oksene.

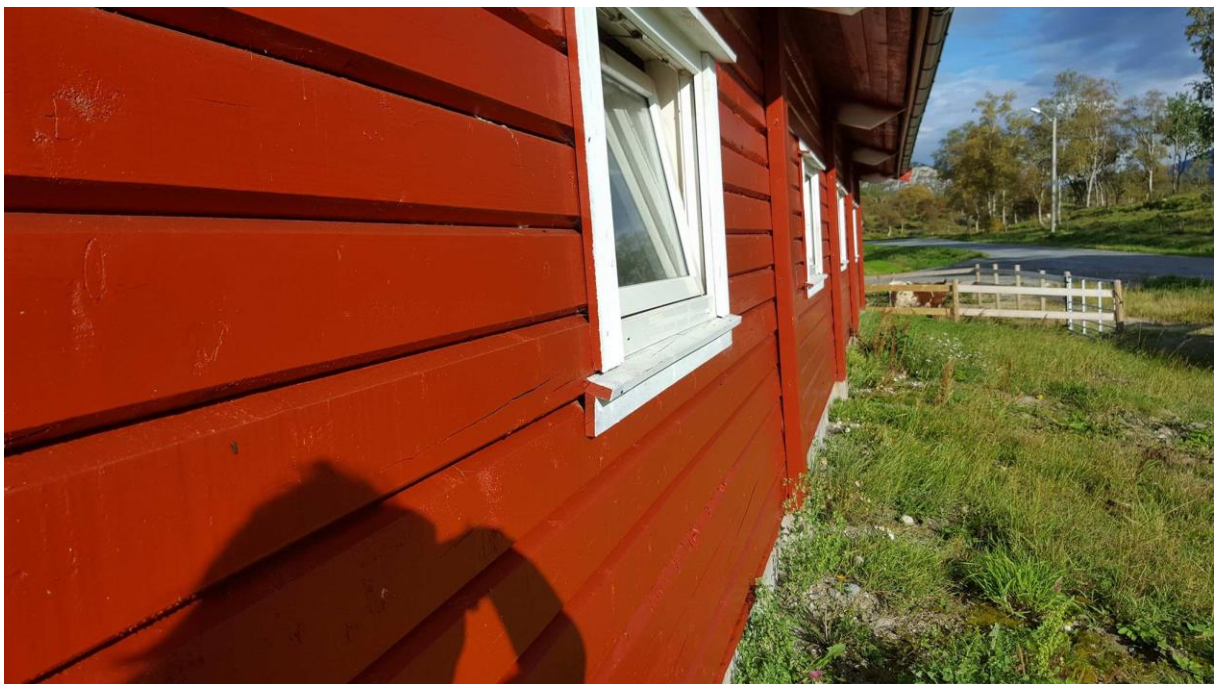
Per-Arne leverer elitemelk og har spesialisert seg på å ha godt og næringsrikt grovfôr, noe som har gitt meget god uttelling på melke kvaliteten og mengden melk. Det blir ikke føret mer enn nødvendig med kraftfor. Også kalvestell er det høyt fokus på, på samme måte som om at det er fokus på inseminering.

Kalvene i den ombygde delen av fjøsen til Per Arne

Ane Berntsen og Erlend Bye

Ane og Erlend var vårt siste besøk på Løkta på denne studieturen. De har bygget ny fjøs fra egen skog av sitkagran, der de har gjort det meste selv, unntatt å montere melkeroboten. Totalt tok det under ett år å bygge fjøsen som hadde en total kostnad på 3,5 millioner kroner. I dag har de 50 kyr og en kvote på 370 tonn. Erlend og Ane er elitemelkprodusenter som er gode på alt fra grovfôr til stell og avdrått, og har et av de største gårdsbrukene på Løkta. Gode resultater kommer ikke av seg selv; også her er det fokus på kvalitet i alle ledd. Vi tok farvel med Løkta og det unge paret med de tre flotte barna, og gledet oss over hvor innovative og dyktige de er i dette området!

Langveggen i sitkagran

Annet

Gårdene vi besøkte fikk en liten oppmerksomhet som takk for at de tok så godt imot oss. Likevel vil vi også her benytte anledningen til å takke for den usedvanlige gjestfriheten som ble utvist oss! Øyene viste seg fra sin vakreste side i strålende høstsol og vi kan med hånden på hjertet si at vi reiste hver til vårt med mye ny kunnskap, og stor glede over at alle er så rause med å dele sin kompetanse. Tusen takk gårdbrukere i Herøy og Dønna! Dere er fantastiske folk!

I tillegg gav vi en liten oppmerksomhet til Landbrukssjefen på Dønna og Herøy, Jørn Høberg, og Tine-rådgiver, Wiggo Paulsen. Dere må vite at uten dere hadde aldri dette latt seg gjennomføre! Dere er noen flotte folk og utrolig dyktige i jobben deres! Lykke til videre!

Hilsen

Ingrid Roaldsen og Hanne-Sofie Trager som gjerne reiser på tur med dere igjen. Og som herved er svorne og stolte fans av Ytre Helgeland.

Program

- virker til Nordlands beste

Studietur for melkeprodusenter fra Nordland

Herøy, Dønna og Løkta

12.-13. september

- La deg inspirere av andre med gode produksjonsresultater

PROGRAM 12.september

- 1000 Oppmøte på fergekaia på Søvik
Felles transport videre herfra med leiebiler
- 1020 Avgang Søvik
Fergeoverfart til Herøy
- 1050 Ankomst Herøy
Felles transport videre i to leiebiler
- 1100 Ankomst Torgeir Lenning
Vi blir tatt imot av Torgeir som har spesielle utfordringer med gås, vonn, elg og rådyr. God på grovforproduksjon, mye leiejord og sliter med nydyrkingsproblematikk. Vi møter ham ved nyfjosen fra 2008.
- 1200 Avgang Torgeir Lenning
- 1230 Ankomst Augustbryggo for lunsj
Menyen denne lunsjen: Kremet fiskesuppe med brød og smør

Mens vi spiser: Jørn Høberg, landbrukssjef i Herøy og Dønna sier litt om generelle utfordringer de har for landbruket i regionen.
- 1330 Avgang Augustbryggo
- 1400 Ankomst Daghild og Ole Christian Wik
Daghild og Ole Christian driver godt og har god tilgang på areal. Driver sammen med kona og har faren aktivt med i drifta. Høster gammel eng, og har god avdrått. Vurderer nyfjøs og er formann i det lokale bondelaget. Vi møter dem hjemme på tunet.
- 1500 Avgang Daghild og Ole Christian Wik
- 1545 Ankomst Beate og Lennart Svendsen
Beate og Lennart kjøpe fjøsen til Nord-Dønna samdrift og overtok en del av melkekvotene. Vi får høre om utfordringene ved å ta over drifta i et område man er nyinnflyttet til, og utfordringer med å komme seg opp i produksjon i nyfjøs. Vi møter opp utenfor fjøsen.
- 1645 Avgang Beate og Lennart Svendsen

- 1715 Ankomst Sunnanne og Dag Solfeld ved 3 Kalver for middag
Wiggo Paulsen fra Tine peker på suksesskriterier for å oppnå så gode avdrått, jordkultur og dyrehelseresultater i området.
- 1800 Middag: Her får vi servert svineribbe og rabarbrapai med is til dessert.

Mellom middagen og desserten orienterer Dag om overgangen fra å være en del av et samdriftsfjøs til å overta hele drifta sjøl. Hvordan har veien til så gode resultater vært? Dag er også leder av produsentlaget og vil si noen ord om viktigheten av et godt fagmiljø mellom gårdbrukerne.
- 1930 Avgang 3 kalver
- 2000 Ankomst Dønnes Gård
Innvartering
- 2030 Kort orientering om driften på Dønnes Gård
I storstua nede

PROGRAM 13.september

- 0700 Frokost og utsjekk
- 0800 Omvisning i kirka
- 0920 Avgang Dønnes Gård
Transport til ferjeleiet
- 1005 Avgang med ferje fra Dønna til Løkta
Fergeoverfart
- 1040 Ankomst Løkta
Transport videre til besøkpunktene
- 1055 Ankomst Inge og May Britt Mikalsen
Vi møter Inge ved fjøsen, som han har bygd sjøl. Inge har fått sølvtina og er god på alt: Kvalitet på melka, god dyrehelse, god på avdrått.
- 1200 Avgang Inge og May Britt Mikalsen
- 1210 Lunsj på St. Halvard
Halvard serverer oss svinekoteletter fra egne griser med godt tilbehør.

-
- 1300 Avgang St. Halvard
- 1310 Ankomst Mari Brox Mikalsen og Jarle Mikalsen
Her møter vi Mari som er gårdbruker og har en lang merittliste å vise til; ingen sykdom, høy avdrått, god på avl og kjent for blant annet eliteoksen «Horn», dyktig på inseminering.
- 1410 Avgang Mari Brox Mikalsen og Jarle Mikalsen
- 1415 Ankomst Per Arne Husvik og Synnøve Holte
Per-Arne og Synnøve har etablert seg med stabil høy avdrått, og har svært gode tall og vise til. Som alle på Løkta har de begrenset med areal å ta av, og fører godt under gjennomsnittet med kraftfor. Han forteller hvordan han jobber for å få dette til. Vi går inn på ungdyrsida på fjøsen.
- 1515 Avgang Per Arne Husvik og Synnøve Holte
- 1525 Ankomst Erlend Bye og Ane Berntsen
Vi møter Erlend og Ane ved Norges vakreste (og eneste?) sikta-fjøs, bygd av egen skog. Elitemelkprodusent som er god på alt; Grovfor, stell og avdrått. Ett av de største brukene på Løkta. Oppmøte ved fjøsen.
- 1620 Avgang Erlend Bye og Ane Bentsen
- 1630 Ferge fra Løkta til Sandnessjøen
Fergeoverfart
- 1735 Ankomst Sandnessjøen
Turen er offisielt over. Vel hjem til alle!
- 1800 Middag
Fylkesmannen river i pizza til de som er igjen og venter på sisteflyet.
-

Deltakerliste studietur

Fornavn	Etternavn	Kommune
Roger	Bakken	Bodø
Viktor	Gjersvold	Alstadhaug
Anne Margrethe	Stormo	Meløy
Odd Arne	Stormo	Meløy
Hans Arne	Otting	Leirfjord
Bente	Storrø	Leirfjord
Tina	Solli	Rana
Herfinn	Lorentzen	Rana
Knut	Moen	Sømna
Ann-Karin	Sund	Sømna
Marita	Olsen	Steigen
Jørn	Høberg	Landbrukssjef Dønna og Herøy
Wiggo	Paulsen	Tine-rådgiver
Hanne-Sofie	Trager	Fylkesmannen i Nordland
Ingrid	Roaldsen	Fylkesmannen i Nordland

Reiserute:

Statens hus

Moloveien 10

tlf: 75 53 15 00 || fax: 75 52 09 77

fmnpost@fylkesmannen.no

www.fmno.no

ISBN nummer:

www.twitter.com/FMNordland || www.facebook.com/FylkesmannenNO